

Fimmtudaginn 2. mars 1995.

Nr. 134/1993.

Helgi Marteinn Gunnlaugsson

(Björgvin Þorsteinsson hrl.)

gegn

Guðbjarti Halldórssyni

(Einar Gautur Steingrímsson hdl.)

Lausafjárkaup. Greiðsla. Viðskiptabréf.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hjörtur Torfason, Garðar Gíslason og Markús Sigurbjörnsson.

Áfrýjandi skaut þessu máli upphaflega til Hæstaréttar að fengnu áfrýjunarleyfi 10. október 1991 með stefnu 6. nóvember sama ár. Var málið fellt niður 1. mars 1993 vegna útivistar áfrýjanda, og áfrýjaði hann því að nýju með stefnu 29. sama mánaðar. Hann krefst aðallega sýknu, en til vara, að kröfur stefnda verði lækkaðar. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst þess aðallega, að málinu verði vísað frá Hæstarétti, en til vara, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Krafa stefnda um frávísun er á því reist, að í fyrrnefndu áfrýjunarleyfi hafi verið sett það skilyrði, að málið yrði rekið með hæfilegum hraða. Þetta skilyrði hafi áfrýjandi ekki virt, enda hafi hann ekki skilað ágripi dómsgerða og greinargerð fyrir en tuttugu og átta mánuðum eftir útgáfu áfrýjunarleyfis. Telur stefndi áfrýjanda hafa af þessum sökum fyrirgert þeim rétti, sem áfrýjunarleyfið veitti honum.

Við meðferð málsins á fyrri stigum fyrir Hæstarétti hreyfði stefndi ekki athugasemdum við, að áfrýjanda yrðu veittir frestir í þeim mæli, sem raun ber vitni, og kom ekki heldur til þess, að rétturinn synjaði honum um frest af sjálfsdáðum. Eru því ekki efni til að bregðast nú við þessum verulega drætti af hendi áfrýjanda á rekstri málsins með þeim hætti, sem stefndi krefst.

Áfrýjandi styður kröfu sína um sýknu einkum því, að hann hafi afhent stefnda skuldabréfin, sem um er rætt í málinu, til að greiða honum kaupverð bifreiða, og hafi stefndi tekið við þeim sem fulln-

aðargreiðslu. Vitað hafi verið um áhættuna, sem fylgdi því að taka við þessum bréfum í viðskiptum. Stefndi hafi þannig tekið á sig alla áhættu af því, hvort skuldabréfin fengjust greidd.

Gegn mótmælum stefnda verður ekki talið, að áfrýjanda hafi tekist að sýna fram á, að samkomulag hafi verið um, að stefndi tæki við skuldabréfunum sem fullnaðargreiðslu eða að það leiði á annan hátt af viðskiptum þeirra. Verður um þetta að gæta sérstaklega að því, að áfrýjandi hefur ekki fært fram gögn fyrir þeirri staðhæfingu sinni, að bifreiðirnar hafi verið metnar hærri verði í viðskiptum aðila en nam gangverði þeirra með tilliti til áhættu stefnda. Verður að þessu athuguðu að fallast á það með héraðsdómi, að fyrri réttarsamband málsaðila hafi raknað við, þegar leitt var í ljós, að skuldarar samkvæmt umræddum skuldabréfum væru ógjaldfærir.

Samkvæmt framansögðu verður að telja, að stefndi eigi nú tilkall til greiðslu úr hendi áfrýjanda fyrir bifreiðir þær, sem þeir áttu viðskipti um. Í málinu hefur ekki komið fram, að aðilar hafi samið um, að kaupverð bifreiðanna væri annað en nafnvirði skuldabréfanna, sem gengu á milli þeirra sem greiðsla, og gangverð á bréfunum hafa þeir ekki reynt að meta. Þá hafa engin gögn verið færð fram fyrir því, hvort gangverð bifreiðanna hafi verið lægra en þessu nafnvirði nemur. Verður við það að miða, að stefndi eigi rétt til greiðslu úr hendi áfrýjanda með þeim hætti, sem hann krefst, en áfrýjandi hefur ekki mótmælt kröfufjárhæð hans tölulega.

Varakrafa áfrýjanda er á því einu reist, að í afsali fyrir einni bifreiðinni, sem aðilar áttu viðskipti um, hafi stefndi skuldbundið sig til að greiða fyrir 15. september 1989 skuld vegna þungaskatts, að fjárhæð 67.421 krónu, sem hafi verið tryggð með lögveðsrétti í bifreiðinni. Fyrir Hæstarétti var lýst yfir því af hálfu stefnda, að hann viðurkenndi skyldu sína til að greiða þessa kröfu og mótmælti ekki fjárhæð hennar, en teldi sér á hinn bóginn heimilt að taka hana til skuldajafnaðar við aðrar kröfur, sem hann ætti á hendur áfrýjanda. Þar sem þessi andmæli stefnda eru haldlaus, verður að fallast á þá kröfu áfrýjanda, að umræddri fjárhæð verði skuldajafnað við kröfur stefnda.

Samkvæmt þessu verður áfrýjandi dæmdur til að greiða stefnda 1.788.214,50 krónur að frádreginni 67.421 krónu, þ. e. 1.720.793,50 krónur, með vöxtum, eins og fyrir er mælt í dómsorði, en vaxtakrafa

stefnda hefur ekki sætt andmælum. Þá verður áfrýjandi dæmdur til að greiða stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 400.000 krónur samanlagt í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Helgi Marteinn Gunnlaugsson, greiði stefnda, Guðbjarti Halldórssyni, 1.720.793,50 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 1.499.035,80 krónum frá 10. október 1989 til 8. nóvember sama ár, af 1.713.359,50 krónum frá þeim degi til 20. júní 1990, en af 1.720.793,50 krónum frá þeim degi til greiðsludags.

Áfrýjandi greiði stefnda samtals 400.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 3. júlí 1991.

Mál þetta, sem dómtekið var 7. júní sl., er höfðað með stefnu, birtri 20. júní 1990.

Stefnandi er Guðbjartur Halldórsson, kt. 051255-7049, Efstasundi 25, Reykjavík.

Stefndi er Helgi Gunnlaugsson, kt. 180766-3839, Laugarásvegi 73, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 1.788.214,50 krónur auk eftirfarandi vanskilavaxta á ári skv. 10. gr., sbr. 12. gr. vaxtalaga nr. 25/1987: af 1.566.456,80 krónum frá 10. október 1989 til greiðsludags, af 214.323,70 krónum frá 8. nóvember 1989 til greiðsludags og af 7.434 krónum frá stefnubirtingardegi til greiðsludags.

Stefnandi krefst málskostnaðar að skaðlausu.

Dómkröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og að stefnandi verði dæmdur til að greiða sér málskostnað samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands að viðbættu virðisaukaskattsígildi. Þess er krafist, að tildæmd málskostnaðarfjárhæð beri hæstu lögleyfða dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Málavextir, málsástæður og lagarök.

Stefndi keypti fjórar bifreiðar af stefnanda í ágúst mánuði 1989 og greiddi með sex skuldabréfum, samtals að fjárhæð 2.200.000 krónur. Bifreiðar þessar voru X-19045, Buick Park Avenue, árgerð 1982, R-12265, Volvo 244, árgerð 1978, G-25212, Plymouth, árgerð 1983, og BMW 728 I, árgerð 1981.

Fimm af þessum bréfum eru ógreidd, en það eru fjögur bréf, út gefin af Sigurði Jóhannssyni, Þingholtsstræti 17, Reykjavík, 11. ágúst 1989, tryggt með sjálfskuldarábyrgð Guðmundar H. Svavarssonar, Ásbraut 19, Blöndu-ósi, og Smára Jóns Guðlaugssonar, Grenimel 19, Reykjavík. Eru tvö að fjárhæð 500.000 krónur, hið þriðja að fjárhæð 300.000 krónur og hið fjórða að fjárhæð 200.000 krónur. Gjaldldagi skyldi 10. hvers mánaðar, í fyrsta sinn 10. október 1989, og skyldu bréfin greidd á tveimur árum. Þá var eitt bréf, út gefið af Böðvari Guðmundssyni, Seilugranda 6, Reykjavík, tryggt með sjálfskuldarábyrgð Ingjalds Kárasonar, Ránargötu 10, Reykjavík, og Daníels Péturssonar, Njálsgötu 23, Reykjavík, að fjárhæð 200.000 krónur. Gjaldldagi skyldi mánaðarlega, í fyrsta sinn 8. nóvember 1989, og lánstími tvö ár.

Greiðslufall varð á öllum bréfunum, og eru skuldarar samkvæmt þeim ógjaldfærir.

Stefnandi undirritaði afsal til stefnda fyrir bifreiðunum á stöðluð eyðublöð. Þar er kaupverðs ekki getið, en sagt, að það sé að fullu greitt.

Stefnandi heldur því fram, að afhending umræddra bréfa hafi ekki verið fullnaðargreiðsla, þar sem það hafi verið forsenda fyrir viðtöku þeirra, að þau greiddust. Hafi stefndi vitað eða mátt vita um ógjaldfærni skuldara bréfanna og beri því ábyrgð á greiðslu þeirra vegna vanrækslu á upplýsingaskyldu. Því er haldið fram, að krafa stefnanda um kostnað vegna árangurslausrar löghaldsgerðar grundvallist á því, að stefndi hafi ábyrgst greiðslugetu skuldara og verði því að bera kostnað þann, sem stefnandi hafi haft af innheimtunni.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að stefnandi hafi gefið út fullnaðarkvittun fyrir kaupverðinu, enda segi í afsali, að það sé að fullu greitt. Stefnandi hafi haft það í hendi sér að krefjast þess, að stefndi tæki á sig sjálfskuldarábyrgð á bréfunum. Það hafi hann ekki gert og sjálfur tekið á sig áhættuna af því, að bréfin yrðu ekki greidd. Þá hafi verð bifreiðanna verið allt of hátt.

Forsendur og niðurstaða.

Í máli þessu liggur ekki fyrir, hvert hafi verið ástand og verðmæti bifreiða þeirra, sem stefndi keypti af stefnanda. Telja verður, að stefndi verði að bera hallann af sönnunarskorti um þetta atriði.

Þá verður ekki fallist á það með stefnda, að með því að stefnandi hafi átt þess kost að kynna sér fjárhagsstöðu skuldara á bréfum þeim, er stefndi greiddi bifreiðarnar með, hafi hann tekið á sig áhættuna af því, að bréfin yrðu ekki greidd. Þykir það skipta máli hér, að ekki liggja fyrir gögn um raunvirði bifreiða þeirra, er stefndi keypti, eins og að framan greinir.

Þykir því ósannað, að stefnandi hafi tekið við framangreindum skulda-

bréfum sem fullnaðargreiðslu fyrir bifreiðarnar, og verður við það að miða, að stefnandi hafi tekið við þeim á þeirri forsendu, að þau fengjust greidd af skuldurum þeirra. Þar sem svo varð ekki, varð hið fyrra skuldasamband aðila aftur virkt.

Samkvæmt þessu verða kröfur stefnanda teknar til greina.

Málskostnaður ákveðst 375.000 krónur.

Allan Vagn Magnússon borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Helgi Gunnlaugsson, greiði stefnanda, Guðbjarti Halldórsyni, 1.788.214,50 krónur með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 1.566.456,80 krónum frá 10. október 1989 til greiðsludags, af 214.323,70 krónum frá 8. nóvember 1989 til greiðsludags og af 7.434 krónum frá stefnubirtingardegi, 20. júní 1990, til greiðsludags.

Stefndi greiði stefnanda 375.000 krónur í málskostnað, sem beri dráttarvexti skv. III. kafla vaxtalaga, frá því að liðnir eru 15 dagar frá uppkvaðningu dóms.
